

с.Крупець Радивилівського району Рівненської області

Крупець – в минулому містечко Крупець, а з 1920 року – село Крупець: населення 1507 чоловік. Село розташоване на Волинському плато, яке є північною частиною Волино – Подільської височини. Місцевість рівнинна. З південного сходу на північний захід вздовж усього села протікає річка Вапнярка, яка впадає в Слонівку, остання є притока Стиру.

Через центр села проходить автотраса Київ – Львів – Чоп. Паралельно до неї на відстані 2,5 км на південь проходить залізниця Здолбунів – Красне. Відстань до Львова – 120 км., до Києва – 412 км. Віддаль до районного центру м. Радивилів – 5 км., до обласного м. Рівне – 95 км.

«...Як поселення містечко дуже давнє. Про нього згадується в акті від 1545 року в описі Луцького окружного замку» ... так пише Теодорович М. І. у своєму « Історико – статистичному описі церков і приходів Волинської єпархії». І далі»... містечко це в давнину займало невелику площу, оточену зі всіх сторін лісом. Може бути, що перші поселенці його були лісо – промисловцями. Які з метою поліпшення свого добробуту, очищаючи від деревного коріння місцевість під ріллю і садиби, будували печі для видобутку смоли із нагромаджених соснових коренів, а коли печі утворили круг навколо їх жител, то вони і самій місцевості, ними зайнятій, дали назву Круг – печ, або Круг – печей, яке потім перейшло в устах народу «Крупечеськ і Крупець».

Після «Вічного миру» 1686 року Крупець залишився під владою шляхетської Польщі. З воз'єднанням Волині з Росією Крупець увійшов до Волинського намісництва, а пізніше – Волинської губернії. У цей час Крупець знаходився у прикордонній смузі між Росією і Австро – Угорщиною. Тут був митний пост другої лінії. Крім цього в Крупці діяла поштова станція. Крупець залишився невеликим селом.

До 1877 року тут були казарми прикордонних військ. Прикордонне положення села сприяло розвитку в ньому торгівлі.

З письмових джерел відомо, що в різні часи Крупець належав Свинюським, Жоравницькому, Центнерам (близько 1724 р.), Потоцьким (1760 р.), Мнішекам (1780 р.), Ігельстромам (1800 р.), Любомирським (1824 – 1840), Затуським (1830).

До 1866 р. у Крупці стояла дерев'яна Свято – Троїцька церква, збудована в 1662 р. Оскільки Крупець тривалий час перебував у власності католиків, тут діяв костел в ім'я Непорочного зачаття Діви Марії (з 1724 р.), спочатку дерев'яний, а з 1882 р. рішенням російської влади він був закритий, а затим переданий православним, які переобладнали його під церкву. Цей величний храм був зруйнований у роки Другої світової війни – його підірвали фашисти.

З 1879 року у Крупці діяло однокласне народне училище міністерства освіти, яке було відкрите 1 серпня 1879 року. Воно проіснувало до 1 серпня 1916 року. До Першої світової тут знаходилося волосне управління.

На початку січня 1918 р. в село вступили війська Директорії. У липні 1920 року Червона Армія наближалася до Волині, перед наступом на Броди в селі перебував польовий штаб I Кінної армії на чолі з Будьонним С. М. і Ворошиловим К. Є. А в середині вересня село знову захопили війська Польщі.

18 вересня 1939 р. влада у с. Крупець змінюється, Червона Армія вступає у село. У 1940 році в селі організовується перший колгосп ім. Сталіна. Спершу було 14 членів колгоспу, а перед початком Великої Вітчизняної війни об'єднались у колгосп 74 одноосібних господарства. З 28 червня 1941 року по 17 березня 1944 року село Крупець було окуповане німецько – фашистськими загарбниками. В роки окупації у селі діяли члени УПА.

1 вересня 1944 року після звільнення села було відкрито початкову школу, в 1945 починає працювати неповна середня школа, а з 1974 року школа стає середньою.

Протягом усіх післявоєнних років життя крупчан поступово пов'язувалося із діяльністю колективного господарства та заводу будівельних матеріалів.

Завод будівельних матеріалів – один із перших промислових об'єктів, побудованих у районі після війни. У 1956 році стала до ладу 14-ти камерна піч для випалювання цегли потужністю 3 млн. штук цегли на рік. З 1959 року діяв черепичний цех потужністю 1900 штук за добу, а також цех по виробництву шлакоблоків (до поч. 70-х рр..).

В 1973 році було відкрито молокозавод, іменування «Червоноармійський». З 1996 року Радивилівський молочний завод було перетворено в ВАТ «Радивилівський молокозавод». З 2001 року створюється Товариство з обмеженою відповідальністю «Радивилівмолоко».

Після війни почали відновлювати свою діяльність колгоспи, і в 1949 році вони вже повністю працювали. В 1955 році було створено колективне господарство колгосп «Комуніст». З 1959 року на базі колгоспу створена Червоноармійська птахофабрика, а з 1993 року птахорадгосп «Крупецький».

Сучасна інфраструктура. Фірма в Крупці, яка нині складається з чотирьох самостійних підприємств – "Крупець-Агроптиця", "Крупецький комбікормовий завод", "Агролан-Крупець", "Птахофабрика "Крупець", товариство з обмеженою відповідальністю «Радивилівмолоко» (виробництво казеїну технічного, масла, молока пастеризованого, кефіру, ряжанки, сметани, кефірчику), ФАП, 7 торгових точок, млин, ветаптека, ресторан, перукарня.

Навчальні та культурні заклади: загальноосвітня школа; дитячий садок; будинок культури; бібліотека для дорослих і дітей.

У селі народилися:

- митрополит Іоанн (в миру Іван Теодорович) — український духовний діяч, ієрарх створеної 1921 року Української Автокефальної Православної Церкви, митрополит Української православної церкви США, митрополит Української православної церкви Канади.
- Євген Гудима — поет і педагог.

Історія міст і сіл УРСР, Рівенська область., 1973; Андрухов П., Волинська земля (Рівненщина) з глибини століть до сьогодення. Рівне 1991; Тхор В.І., Сні царевич В. М. Наш край в курсі історії України, Рівне 1997; Анкета – довідка про населені пункти Крупецької сільської ради 1964 – 66р.р.; «Червоний прапор» 04.01.1987 р.; « Прапор перемоги» 27.11. 1993 р., 09.05. 1996 р., 14.02. 1997 р., 29.07.1997 р.; Історія зачаткування і розвитку освіти в селі Крупець, 1963 р.; Лист Ніни Робінс, внучки Теодоровича І. (приватна переписка Семенюк Г. М.); Інформація корінних жителів села: Семенюк Г. М. 1930 р. н.; Черешньовська Н. М. 1929 р. н.; Солонюк Г. В. 1935 р. н.; Олійник О. К. 1925 р. н.; Гулійчук К. І. 1913 р. н.; упорядкувала Козицька Л. П.

